

فصل اول: حقوق و مسئولیت‌های ما

درس اول: من حق دارم

تمام انسان‌ها مخلوق خداوند هستند. خداوند درباره‌ی مقام انسان در قرآن فرموده است:

«ما فرزندان آدم را بسیار گرامی داشتیم و آن‌ها را بر بسیاری مخلوقات دیگر برتری بخشیدیم.»

سوره اسراء آیه‌ی ۷۰

خداوند با آفرینش انسان حقوقی به او عطا کرده است. به این حقوق، حقوق طبیعی می‌گویند. حقوق طبیعی حقوقی هستند که تنها به خاطر انسان بودن به افراد اعطا می‌شود.

هیچ کس نمی‌تواند تنها زندگی کند. افراد برای رفع نیازهای مادی و معنوی^۱ خود از دیگران کمک می‌گیرند. همچنین هر فردی تبعه یک کشور است. تبعه^۲ یک کشور بودن باعث می‌شود افراد طبق مقررات آن کشور از حقوقی برخوردار شوند.

- مهم‌ترین حق هر فرد، حق حیات است.
- افراد حق دارند آزاد باشند زیرا خداوند آن‌ها را آزاد آفریده است.
- هر فرد حق دارد نام و نام خانوادگی و شناسنامه داشته باشد.
- فرزندان حق دارند از محبت و توجه پدر و مادر برخوردار باشند.
- همه حق دارند باسواد شوند و تحصیل کنند و استعدادهای خود را شکوفا کنند.
- همه افراد حق دارند غذا، لباس و مسکن مناسب داشته باشند.
- هیچ کس حق ندارد دیگری را مسخره کند یا به او صدمه بزند.
- هر دانش‌آموزی حق دارد در مدرسه به او به اندازه‌ی سایر دانش‌آموزان توجه کنند و مسئولان یا معلمان مدرسه در این باره تبعیضی^۳ بین او و دیگران قائل نشوند.
- هر دانش‌آموزی حق دارد نظرش را درباره‌ی مشکلات درسی یا روش‌های آموزش در مدرسه، مؤدبانه و محترمانه بیان کند.
- هیچ کس نباید در مدرسه مورد تمسخر یا تنبیه بدنی قرار گیرد.
- هر فرد حق دارد در محیطی سالم، تمیز و پاک زندگی کند.
- هر فرد حق دارد از خدمات مناسب پزشکی و بهداشتی استفاده کند.
- همه حق دارند در کوچه و خیابان امنیت داشته باشند.

^۱ به نیازهایی مانند خوراک و پوشاک نیازهای مادی و به نیازهایی مانند خداپرستی، محبت، احترام و کمال نیازهای معنوی می‌گویند.

^۲ تبعه یک کشور بودن یعنی تعلق داشتن به آن و رعایت قوانین و مقررات آن. برای مثال ما تبعه ایران هستیم.

^۳ رفتار نابرابر با افرادی که حقوق یکسانی دارند.

درس دوم: من مسئول هستم

همانطور که ما حقوقی داریم، دیگران هم حقوقی دارند. به عبارت دیگر ما در روابطی که با دیگران برقرار می‌کنیم دارای «حقوق متقابل» هستیم.

همراه با هر حق، مسئولیت‌ها و تکالیفی وجود دارد پس همانطور که ما حقوقی داریم، مسئولی هم هستیم. به برخی از مسئولیت‌های ما در زیر اشاره می‌شود.

- ما نزد خداوند مسئول هستیم: خداوند نعمت‌های زیادی به ما عطا کرده است. وظیفه ما این است که خداوند را عبادت کنیم، شکرگزار نعمت‌هایش باشیم و از دستوراتش پیروی کنیم.

«این فضل پروردگار من است تا مرا آزمایش کند که آیا شکر می‌کنم یا کفر می‌ورزم؟»

سوره‌ی نمل آیه ۴۰

- ما نسبت به خودمان مسئول هستیم: یکی از مسئولیت‌های ما مراقبت از خود است. ما با خوردن غذای مناسب، پرهیز از غذاها یا مواد مضر، رعایت بهداشت و نظافت، خواب کافی و ورزش می‌توانیم از خود مراقبت کنیم. ما باید از بدن خود در برابر موقعیت‌های خطرناک از قبیل ترقه‌بازی، عبور از خیابان و جاده با بی‌احتیاطی و نظایر آن محافظت کنیم. ما باید تلاش کنیم استعدادهای خود را بشناسیم و آن‌ها را شکوفا کنیم. ما باید تلاش کنیم با زبانه‌های دروغ‌نویسیم یا غیبت نکنیم یا با دست و پیمان کار خطا یا گناه انجام ندهیم و مراقب اعمال و رفتار خود باشیم.
- ما نسبت به دیگران مسئول هستیم: ما باید در کارهای خانه با پدر و مادر همکاری کنیم، وظایف شخصی خود را بر دوش دیگران نگذاریم و از پدر و مادرمان اطاعت کنیم چون آن‌ها خوشبختی ما را می‌خواهند. ما باید از خواهر و برادرمان مراقبت کنیم و به آن‌ها کمک کنیم. ما باید به اعضای خانواده خود احترام بگذاریم.
- ما باید مقررات کلاس و مدرسه را رعایت کنیم و با معلمان و مسئولان مدرسه با احترام و ادب برخورد کنیم. ما باید به توصیه‌های معلم گوش کنیم، درس‌ها را خوب بیاموزیم و تکالیف را انجام دهیم. ما باید با همکلاسی‌ها مهربان باشیم. ما باید از اموال عمومی مدرسه محافظت کنیم.
- ما باید به شیوه‌ای رفتار کنیم که همسایگان آزاده نشوند. ما باید برای حفظ امنیت با اهالی محل و مسئولان همکاری کنیم. ما در برابر خون شهیدانی که برای انقلاب اسلامی و دفاع از میهن جان دادند مسئول هستیم. ما وظیفه داریم به همراه هموطنان خویش برای پیشرفت و آبادانی کشورمان تلاش کنیم و از وحدت و استقلال آن دفاع کنیم. ما علاوه بر کشورمان در برابر امت اسلامی نیز مسئول هستیم.
- ما نسبت به محیط زندگی خود و عالم آفرینش مسئول هستیم: آب و خاک و نور و هوا و گیاهان و جانوران جلوه‌های عظمت خلقت خداوند و نعمت‌هایی برای ما هستند. ما باید برای آباد کردن محیط زندگیمان تلاش کنیم. ما باید سعی کنیم بهداشت و پاکیزگی را در محیط زندگیمان حفظ کنیم، به محیط زیست آسیب نرسانیم و نظم طبیعت را برهم نزنیم.